

Jubilejní kongres MAPRJAL

X. kongres Mezinárodní asociace učitelů ruského jazyka a literatury (MAPRJAL) byl tentokrát „jubilejné“ zářimován i místem svého konání. Génies loci „Benátek Severu“ – Sankt Peterburgu (i s jeho petrohradskými a leningradskými reminiscencemi), města, které je organicky spjato s utvářením i průběhem novověkých ruských dějin, představoval totiž světovému setkání rusistů svým třistaletým jubileem v mytologické atmosféře doznívajících „bílých nocí“ rámeč vsuktku důstojný.

Je možno bez nadsázky říci, že kongres (probíhal ve dnech 30. 6. – 5. 7. 2003) přinesl určitý kvalitativní zlom v dnes už více jak čtyřicetileté historii asociace, zejména proto, že latentní posuny, které napovídala už setkání v Regensburgu (1994) a především v Bratislavě (1999), nabyly konkrétnější podoby. Je samozřejmě velmi obtížné představit kongres v jeho celistvosti. Vybíráme proto alespoň několik postřehů, které nás zaujaly (s vědomím, že mohou nést patinu subjektivního pohledu).

1. Po jisté rozpačitosti v postupech posledního desetiletí byla na celém jednání patrná snaha početně nejsilnější zastoupené národní delegace (ruské) – představovat přirozenou roli „nervus agens“ nejen z pozice hostitelů i „nositelů jazyka“, ale i vzhledem k adekvátním lingvistickým, lingvodidaktickým, literárněvědným i kulturologickým motivačním zdrojům bádání ve všech oblastech, které světová organizace MAPRJAL ve své činnosti zahrnuje. Kongres proto byl nejen jistým návratem k velkým „reprezentativním“ setkáním (1.080 delegátů z 54 zemí), ale i k akcentované (a aktuálně koncepčně připravené) ruské „garanci“ de facto všech principiálních referátů hlavních tematických „направлений“, „zastřešujících“ pak už atomizovaná jednání jednotlivých sekcí.

2. Na přípravě celého setkání i na jeho organizaci a průběhu se zřetelně odrazilo zatím relativně nedlouhé působení ruské národní asociace pod vedením rektorky Petrohradské státní univerzity **prof. L. A. Verbické**, která vnáší (a mj. zvolením prezidentkou celé MAPRJAL na další období nepochybně ještě vnese) nejen do této ruské, ale doufejme i do celosvětové organizace nové mobilnější a dynamičtější formy práce. Její volba se pak stala jakýmsi symbolem „střídání stráží“; a to jednak následným volebním „přesunem“ **prof. V. G. Kostomárova** do funkce viceprezidenta, jednak i skutečností, že na post generálního tajemníka asociace byl zvolen čínský delegát **L. Limiň**.

Česká republika byla už několik let v předsednictvu MAPRJAL zastupována slovenským reprezentantem (**prof. PhDr. E. Kolárová, CSc., UMB B. Bystrica**). Vzhledem k tomu, že nový výbor asociace tuto formu odmítl, byla na návrh naší delegace členem předsednictva zvolena **PhDr. R. Hříbková, CSc.** (místopředsedkyně ÚR ČAR a ved. katedry rusistiky a lingvodidaktiky PdF UK v Praze). Je nutno poznamenat, že česká rusistika má ve světové komunitě trvale dobrou pověst; projevila se mj. i velkým zájmem o česká vystoupení i o veškeré publikace, které jednotliví čeští delegáti na kongres přivezli.

3. Nepochybně se změnila komunikace mezi vedením asociace a jednotlivými národními organizacemi (mj. i zásluhou dobře fungujících „webových“ stránek – srov. **www.ropryal.ru**, kde je rovněž možno najít i podrobnou informaci o průběhu i výsledcích kongresu). Je nutno také zmínit pečlivé vydání všech referátů a sdělení, jimiž byl kongres obeslán (některá vystoupení se však „fyzicky“ nerealizovala, nezřídka i kvůli ekonomickým parametrům pobytu; mj. i skromná česká delegace byla „na březích Něvy“

značně „prohřídla“ a evidentně představovala jistý kontrast nejen ve srovnání např. s delegací polskou, ale zejména slovenskou, která přicestovala speciálním autobusem a měla předem zajištěno ubytování „adekvátnější svými možnostmi“. Celkem představují přednesená vystoupení 13 sborníkových svazků (vtipně každý delegát obdržel v elegantním kongresovém kufříku jen ten svazek, v němž byl otištěn jeho příspěvek, ostatní se pak daly při trošce štěstí jednotlivě zakoupit u organizátorů). V souvislosti s tím je nutno připomenout i evidentní posuny v ediční politice asociace: v redakci tradičního časopisu *Русский язык за рубежом* vystřídal A. Abramovičovou J. Prochorov, kromě toho se objevily nové, moderně koncipované časopisy (např. *Мир русского слова*, tj. název korespondující mj. i s leitmotivem celého kongresu „*Русское слово в мировой культуре*“), které ve spojení s lehce dostupnými informacemi ruských internetových portálů mohou představovat moderní mobilní informační systém pro aktuální realie i současnou problematiku cizojazyčné výuky ruštiny ve světě.

Slavnostní zahájení (analogicky i ukončení) kongresu probíhalo v reprezentativním Таврическом дворце (zahájení pak s významnými hosty jako manželka ruského prezidenta L. Putinová, kosmonautka V. Těřeškovová, petrohradský gubernátor aj.). Vlastní rokování bylo lokalizováno na dvou fakultách univerzity (filologické a speciální filologické). Bylo nad lidské síly obsáhnout větší úsek referátů (vedle řady zajímavých osobností i neméně „lákavých témat“ vykonával své i „zápas“ s petrohradskými vzdálenostmi, eventuálně i relativně časté „časové skluzy“ jednotlivých vystoupení).

Spolu s obdivem k „režijnímu“ zvládnutí vlastního průběhu rokování na kongresu, za které rozhodně patří dík celému ruskému organizačnímu týmu, vyvolávala jistě rozčarování tematická i odborná skladba jednání jednotlivých sekcí, kde nezřídka zaznívala vedle sebe vystoupení diametrálně odlišné tematické orientace i váhy „výstupové objektivnosti“. Nicméně to je s největší pravděpodobností průvodním jevem všech velkých setkání, která vedle vlastní odborné problematiky sledují i své kvantitativní a rozměrové parametry (mj. dát demokratickou možnost vyslovit se každému – bez ohledu na vývojová i dosažená národní stadia daného oboru či jeho badatelská specifika).

4. K dominantním motivům celého kongresu patřilo hledání racionálních a produktivních forem i metod cizojazyčné výuky ruského jazyka na prahu třetího tisíciletí, stejně jako hledání adekvátního místa ruské kultury v dialogu se současným světem. Kvalitativní posuny by se mj. simplifikovaně daly shrnout i do identifikace nuancí rozdílu mezi sémantikou výrazů „*коммуникация*“ a „*общение*“, tedy problémů souvisejících s hledáním adekvátního místa ruštiny jako světového jazyka v moderní světové společnosti, v níž se potřeba základního „*взаимопонимания*“ stává prioritní a téměř osudovou. (Je určitou chybou, že právě tuto skutečnost ve vztahu k ruskému jazyku česká společnost v posledních letech poněkud podcenila, přičemž např. počty současných amerických, čínských, japonských aj. zahraničních studentů na ruských vysokých školách jsou pro nás téměř překvapující! Na druhé straně, přímo na Petrohradské univerzitě už několik let úspěšně pracuje tzv. „*восточный факультет*“ a o studium na něm je mimořádný zájem).

5. Lingvistická sekce se zaměřila na *problematiku ruského textu a ruského diskursu* (a to nejen v referátech, ale i v diskusních příspěvcích), věnovala velkou pozornost *otázkám informativnosti, intence, typologie textu*; zmíněná pozornost *problematice diskursu* se zaměřovala na jeho členění, uspořádání, strukturovanost (v rámci toho se sledovaly např. *otáčky koherence, tematické a funkční jednoty*...). Diskusní příspěvky se zabývaly *růzností definicí diskursu* v pracích jednotlivých autorů, přičemž se projevila její determi-

novanost růzností metodologických východisek, např. psycholingvistických, sociolingvistických. Referáty a diskusní příspěvky dále sledovaly *vztah diskurz – text z hlediska synchronního i diachronního*. Další část referátů a diskuse se zabývala *národní a kulturní specifičností ruského textu a diskurzu*. Autoři nepomjeli závažnost problému textu ani z hlediska výuky. Jejich diskuse obsahovala nejen dotazy, jak co nejlépe využít možnosti první části nové učebnice *Русский язык – от системы к тексту* (2002), určené a celostátně schválené pro 10. ročník škol s humanitním zaměřením, ale také velmi aktuální zkušenosti získané z prvního školního roku práce s touto učebnicí. Cílem učebnice, jejímiž autory jsou **G. A. Zolotova**, **G. P. Dručinina** a **N. K. Onipenko**, bylo nejen přispět k rozšíření znalostí jazykového systému ruštiny, přispět k jejich uvědomělému užívání při vytváření vlastních textů v ústní i psané formě a pochopení textů umělecké, odborné, vědecké literatury, včetně textů vydávaných pro účely státní správy a úřadů. Autorky připravily pro tisk další část této učebnice.

Práce v lingvistické sekci byla dále zaměřena na *problémy vzájemných vztahů gramatiky a dalších jazykových rovin* (např. *izomorfismu lexikálních a syntaktických jednotek, slovo tvorby a gramatiky, problémům vzájemných vztahů gramatických kategorií*), na *aktuální otázky ruské syntaxe* (např. *problémy polypredikativních struktur, charakteristiku sémanticko-gramatického pole některých typů predikátů*), na *problémy překladu a aspekty teorie funkční gramatiky*.

6. V literárně a kulturologicky orientovaných referátech převažovala tematika *současného literárního procesu* (především hledání symptomů očekávaných změn a posunů, které by nastínily kontury dalšího vývoje), nescházal ovšem i zájem o *diachronní dialog s ruskou klasikou*, k níž se pomalu začíná už pojit i literatura završeného 20. století (ta byla přednostně prezentována příspěvkem věnovanými už téměř tradičně tématu par excellence – tzv. *stříbrnému věku* a dříve opomíjeným autorům), zájem o *problematiku školní prezentace literárních faktů a jevů* a rovněž o *místo ruské literatury a kultury ve světovém kontextu* a o *současný dialog s ním*.

Souhrnně byla ČR v kongresových materiálech (tj. v programu a vydaných sbornících) představena těmito příspěvky (abecední řazení je podle jmen autorů): **Adamcová, L.:** *Тестирование коммуникативных умений по русскому языку у студентов военного технического профиля*. **Brandner, A.:** *К некоторым сдвигам на морфологическом уровне современного русского языка*. **Hříbková, R.:** *О „личной обочине общей истории“*. (*Образ детства в творчестве А. Белого, И. Бунина и В. Набокова*). **Kšicová, D.:** *Поэтика поэмы в эпоху модернизма и авангарда*. **Lepilová, K.:** *Развитие культурной речи детей и внутренняя речь словесной культуры*. (*Парадоксы динамики речевой и литературной коммуникации*). **Mrovčová, L. – Ruberová, I.:** *Зaimствования в российской и чешской экономической периодике*. **Nedomová, Z.:** *К некоторым особенностям выражения количественных отношений в русском языке в сопоставлении с чешским*. **Pospíšilová, M.:** *К новой тематике в подбору терминов в современной военной среде (подходы и методы обучения словарному запасу в среде будущих военных профессионалов)*. **Richterek, O.:** *К проблематике чешского перевода метафоры в поэзии Марины Цветаевой*. **Rosická, Z.:** *Несколько замечаний об оценке студентов*. **Ruferová, J.:** *Об одной группе предложных конструкций (за + I)*. **Tagovská L.:** *Итоги исследования уровня владения русским языком выпускниками средних общеобразовательных школ в Чешской Республке*. **Žofková, H. – Liptáková, Z.:** *„Поехали I“ – УМК, ориентированный на ученика*.

7. XI. Mezinárodní kongres MAPRJAL proběhne ve druhé polovině srpna 2007 v černomošské Varně. Bulharští kolegové už dnes srdečně všechny zájemce zvou.

Jana Ruferová, Oldřich Richterek

Ad: Gertrude Zand: Bátorová, M.: J. C. Hronský a moderna. Mýtus a mytológia v literatúre. Veda, Bratislava 2000. In: Opera Slavica, XII, 2002, Nr. 1, S. 53–56

Ich hielt zuerst die Rezension von G. Zand für eine kritische Ansicht auf die gewählte, seltene Methode und auf die Problematik, der ich mich intensiv seit 15 Jahren in meiner Forschung in einzelnen analytischen Studien widme. Deshalb habe ich nicht gleich reagiert, eher mit Dank an die Autorin gedacht, daß mein Buch neben der polnischen auch in deutscher Sprache behandelt wird, obwohl die sachlichen Fehler, die sie gemacht hat, sowie die allgemeinen Schlussfolgerungen der ideologischen Art mir schon vor einem Jahr auffällig waren. Nachdem ich aber in der Diskussion zu einem internationalen literaturwissenschaftlichen Treffen das erklären mußte, was der Kollege in der Rezension gelesen hat, wurde mir klar, daß man sich auf die Rezensionen verläßt und das falsche Bild bekommt. Ich habe mich deshalb entschlossen, kurz auf die Rezension von G. Zand zu reagieren.

Die Autorin spricht zwar dieser interdisziplinären Methode „innovatives Potenzial“ zu, nachher aber vertraut sie apriori dieser Methode nicht und erklärt die Komparation für „Ergebnisse des Zufalls“. Es ist Wahr, daß diese Methode nicht verbreitet ist, und zwar nicht nur in der slowakischen Literaturwissenschaft, wie sie schreibt, sondern auch im deutschsprachigen Gebiet. Es ist vielleicht interessant zu erwähnen, daß zum Gewinn meiner Kenntnisse gerade Deutschland wesentlich beigetragen hat (außer anderen mehrmonatigen Forschungs- und Stipendienaufenthalte, vor allem die drei Jahre meiner Tätigkeit an der Universität zu Köln, wo ich die meiste Zeit in der Unibibliothek verbracht habe, um den geistigen Defizit des ehemaligen Ostblocks nachzuholen. Hier habe ich nicht nur die deutschen Bücher, sondern auch die angloamerikanische und französische sekundäre Literatur studiert, die in deutscher Sprache vorhanden ist. Ich habe auch den interdisziplinären Hinblick gewonnen und den Text der behandelten Hronský-Monographie geschrieben).

Es ist ein gutes Recht der Rezensentin, dieser Methode nicht zu vertrauen, und es ist richtig, wenn sie auf die Redaktionschlamperei („etwa Klopstock recte Klopstock“ usw.) aufmerksam macht. Diesen Einwand lasse ich zu, weil ich die Errata nach der Veröffentlichung nicht verlangt habe.

Ich kann aber folgendes nicht akzeptieren: die Rezensentin empfiehlt die Parallele von Hronskýs Roman *Jozef Mak* zu den frühen Werken von Karl Heinrich Waggerl als relevant: „dessen Roman Brot steht dem historischen Umfeld und dem geistigen Horizont von Hronskýs Roman *Jozef Mak* deutlich näher als Faulkners Prosawerke aus den amerikanischen Südstaaten. Bátorová neigt zum Vergleich des Nichtvergleichbaren...“. In der Fußnote fügt die Rezensentin noch hinzu: „Nicht ähnliche biographische Daten des Autors (wie Faulkner und Hronský) oder Erscheinungsjahre von Werken (wie *Light in*